

EEN NIEUWE ECONOMIE

SOCIALE KANTELPUNTEN EN ACTIVISME

INHOUD

---

01   **INTRODUCTIE**

---

02   **SOCIALE KANTELPUNTEN**

---

05   **SOCIAAL ACTIVISME**

---

07   **INVESTEREN IN VERANDERING**

---

09   **CONCLUSIE**

INTRODUCTIE

DE KRACHT VAN SOCIALE KANTELPUNTEN

We naderen met grote snelheid meerdere kantelpunten in het aardsysteem. Om te voorkomen dat we door onze houding en ons handelen deze kritieke punten overschrijden, zijn snelle en fundamentele veranderingen in onze sociale normen en gedragingen onmisbaar. We hebben sociale kantelpunten nodig.

Een kantelpunt is een kritieke drempel waarbij een relatief kleine verstoring een snelle en vaak onomkeerbare transformatie in het hele systeem veroorzaakt. De opwarming van 1,5 graden Celsius, die we bijna bereikt hebben, zal naar verwachting minstens vijf belangrijke kantelpunten in het aardsysteem activeren: het smelten van ijskappen, het stilvallen van oceaanstromingen, het ontdooien van permafrost, het afsterven van koraalriffen en het verdwijnen van het Amazone-regenwoud. Deze ontwikkelingen vormen een serieuze bedreiging voor het evenwicht van onze planeet (zie ook onze eerdere themapublicatie in deze reeks).

Het goede nieuws is dat er ook sociale kantelpunten bestaan – momenten waarop kleine veranderingen in sociale structuren of individueel gedrag een grote, niet-lineaire respons kunnen veroorzaken, met diepgaande gevolgen voor de hele samenleving. Deze omslagpunten leiden tot snelle verschuivingen in normen en waarden, waardoor wat als ‘normaal’ wordt beschouwd, verandert. Sociale kantelpunten bieden hoop, omdat ze ons in staat stellen sneller dan verwacht een duurzame en rechtvaardige koers te volgen.

Historische voorbeelden van sociale kantelpunten, zoals de afschaffing van de slavernij en de invoering van het vrouwenkiesrecht, tonen aan dat wanneer een kritieke massa van mensen zich inzet voor verandering, de samenleving relatief snel ingrijpend kan transformeren. Deze sociale transformaties worden vaak gedreven door activisme, dat als katalysator fungeerden voor diepgaande maatschappelijke veranderingen.

In de huidige context kunnen sociale kantelpunten een sleutelrol spelen in de overgang naar een duurzamere toekomst. Door het beïnvloeden van gedragsnormen, beleidsvorming en maatschappelijke structuren, kunnen deze omslagpunten helpen voorkomen dat kantelpunten in het aardsysteem worden bereikt.

In deze themapublicatie verkennen we hoe sociale kantelpunten ontstaan, welke mechanismen ze aandrijven, en hoe filantropen en beleggers hun invloed kunnen aanwenden om deze transformaties te bevorderen.

We wensen je veel leesplezier!

SOCIALE KANTELPUNTEN

HOE KLEINE GROEPEN GROTE VERSCHILLEN MAKEN

Sociale veranderingen verlopen vaak via herkenbare patronen, waarbij kleine groepen individuen een sleutelrol spelen in het vormen van nieuwe normen. Het concept van sociale kantelpunten laat zien hoe innovaties en ideeën geleidelijk worden omarmd, totdat ze een kritische massa bereiken en een brede maatschappelijke verschuiving teweegbrengen.

Sociale kantelpunten kunnen zeer divers van aard zijn, maar de route naar zo'n kantelpunt volgt vaak een herkenbaar patroon. De adoptiecurve van Rogers (1962) biedt een bruikbaar model om te begrijpen hoe nieuwe ideeën zich binnen een samenleving verspreiden en uiteindelijk een nieuwe norm worden. Dit model onderscheidt vijf groepen, gebaseerd op de bereidheid om nieuwe ideeën te omarmen.

Innovators

De innovators vormen de kleinste groep, bestaande uit pioniers die bereid zijn om risico's te nemen en als eersten nieuwe ideeën omarmen. Deze individuen zijn vaak nieuwsgierig, beschikken over de middelen of kennis om met het onbekende te experimenteren, en zijn bereid om af te wijken van de status quo. Hoewel deze voorlopers vaak bewondering oproepen, kunnen ze ook on-

gemakkelijkheid of weerstand veroorzaken bij anderen. Ze worden vaak uitgelachen en geridiculiseerd, wat van hen een grote mate van doorzettingsvermogen en zelfvertrouwen vraagt.

Early adopters

De early adopters volgen snel na de innovators en spelen een cruciale rol in het vormen van de publieke opinie. Deze groep, vaak bestaande uit individuen met een hoge sociale status, fungeert als opinieleiders binnen sociale netwerken. Hoewel ze minder risicobereid zijn dan innovators, staan ze open voor verandering en omarmen ze nieuwe ideeën wanneer deze in opkomst zijn. Hun goedkeuring genereert 'buzz' en kan de perceptie van het idee binnen bredere kringen sterk beïnvloeden. Als invloedrijke personen, zoals bekende persoonlijkheden en gerespecteerde experts, deze ideeën steunen, kunnen zij

---

“Sociale kantelpunten ontstaan
wanneer kleine groepen pioniers
een grote beweging in gang zetten

---

de verspreiding ervan drastisch versnellen. Met hun toegang tot grote, diverse netwerken en hun autoriteit kunnen zij de vroege meerderheid overtuigen en aanzetten tot actie, waardoor het idee als betrouwbaar en haalbaar wordt gezien.

Vroege meerderheid

Het sociale kantelpunt wordt bereikt wanneer invloedrijke figuren erin slagen de vroege meerderheid te activeren. Deze groep bestaat uit mensen die een nieuw idee iets eerder omarmen dan de gemiddelde persoon, maar doorgaans wachten tot het idee zich heeft bewezen en als betrouwbaar wordt gezien. Zodra zij zich aansluiten, kan een samenleving een fundamentele transformatie ondergaan. Hun deelname kan de verspreiding van het idee exponentieel versnellen, wat leidt tot een domino-effect: het idee wordt snel de nieuwe norm en het wordt sociaal onaantrekkelijk om niet mee te doen. Dit is het moment waarop een ingrijpende verandering in sociale normen en gedragingen plaatsvindt, met blijvende impact op de samenleving.

Late meerderheid

De late meerderheid is van nature terughoudend en sceptisch ten opzichte van verandering. Zij wachten totdat de meeste onzekerheden zijn weggenomen en adopteren

nieuwe ideeën vaak onder sociale of economische druk, in plaats van uit intrinsieke motivatie. Deze groep sluit zich aan wanneer het idee al breed geaccepteerd is, vaak omdat ze niet langer kunnen ontsnappen aan de sociale norm.

Laggards

Laggards zijn de laatste groep die nieuwe ideeën omarmen. Zij houden vast aan traditionele normen en waarden en verzetten zich tegen verandering totdat het vrijwel onvermijdelijk is geworden. Laggards adopteren nieuwe praktijken vaak pas wanneer de voordelen overweldigend duidelijk zijn, of wanneer ze gedwongen worden door omstandigheden.

De weg naar sociale verandering

De vraag wanneer een kantelpunt precies wordt bereikt, blijft een onderwerp van discussie. Studies suggereren dat dit vaak plaatsvindt wanneer tussen de 25% en 40% van een populatie een nieuw idee omarmt, maar dit percentage kan variëren afhankelijk van het specifieke onderwerp, de context en de samenleving waarin het idee zich verspreidt. Belangrijk om op te merken is dat het bereiken van een kantelpunt niet alleen draait om een bepaald getal, maar vooral om het betrekken van de juiste mensen.

SOCIAAL ACTIVISME

EEN DRIJVENDE KRACHT VOOR VERANDERING MET EEN KEERZIJDE

Sociale verandering is een fundamenteel onderdeel van de menselijke geschiedenis. Door de eeuwen heen hebben samenlevingen zich ontwikkeld, vaak op onverwachte manieren, en sociaal activisme heeft hierin een belangrijke rol gespeeld. Dit activisme is een cruciale kracht die sociale kantelpunten in gang zet.

Sociaal activisme verwijst naar de gecoördineerde inspanningen van individuen en groepen om sociale, politieke, economische of ecologische verandering te stimuleren. Het is van alle tijden, van de opstanden in het oude Rome tot de huidige klimaatprotesten.

Activisme kent vele vormen, van vreedzame demonstraties en petities tot directe actie en burgerlijke ongehoorzaamheid. Het komt voort uit de overtuiging dat bepaalde aspecten van de samenleving oneerlijk of problematisch zijn en dat actie noodzakelijk is om verandering te bewerkstelligen. Het doel is vaak om het bewustzijn over een bepaalde kwestie te vergroten, beleidsveranderingen af te dwingen, of een culturele verschuiving te bewerkstelligen. Activisten proberen de bestaande machtsstructuren te beïnvloeden door middel van druk, mobilisatie en het opbouwen van solidariteit binnen gemeenschappen.

Het traject naar sociale verandering

Sociale verandering verloopt vaak langzaam en gefragmenteerd. Een kantelpunt, waarbij maatschappelijke normen en waarden ingrijpend verschuiven, komt zelden tot stand door één enkele actie. Het is doorgaans het gevolg van voortdurende druk door activistische bewegingen die langzaam het publieke bewustzijn veranderen. Door deze aanhoudende inspanningen creëren activisten de

omstandigheden die nodig zijn voor kantelpunten. Ze verleggen de grenzen van wat politiek en sociaal acceptabel is, en scheppen zo de voorwaarden voor een nieuwe sociale orde.

Rollen binnen sociale verandering

Om een idee effectief te verspreiden, heb je drie soorten mensen nodig: Connectors, Mavens en Salesmen (Gladwell, 2000). Connectors zijn personen met een breed en divers sociaal netwerk die verschillende groepen met elkaar verbinden. Ze fungeren als bruggenbouwers tussen anders geïsoleerde gemeenschappen, wat leidt tot een snellere en bredere verspreiding van nieuwe ideeën door verschillende lagen van de samenleving. Mavens zijn informatie-experts die nieuwe ideeën valideren en bereid zijn om hun kennis te delen met anderen. Ze vergroten de acceptatie van nieuwe ideeën en helpen twijfels weg te nemen. Salesmen zijn charismatische individuen die anderen enthousiasmeren en overtuigen. Door hun vermogen om zowel op rationeel als emotioneel niveau verbinding te maken, helpen ze de weerstand tegen verandering te doorbreken.

Daarnaast is het belangrijk om een opvallende en betekenisvolle boodschap

---

te hebben die zowel emotioneel als intellectueel aanspreekt. Alleen een boodschap die resoneert, blijft hangen en zet het publiek aan tot actie. De manier waarop een boodschap wordt gepresenteerd, speelt ook een grote rol. Kleine aanpassingen in de omgeving of omstandigheden beïnvloeden hoe mensen de boodschap ontvangen en de impact die het heeft. Met de juiste timing, setting en presentatie kan de kritische massa bereikt worden die nodig is om een sociaal kantelpunt te realiseren.

Klimaatactivisme: een modern voorbeeld

Klimaatactivisme is een hedendaags voorbeeld van sociaal activisme dat probeert een kantelpunt te bereiken in de manier waarop samenlevingen de klimaatcrisis aanpakken. Klimaatactivisten proberen bedrijven en regeringen te dwingen om in actie te komen en verdere schade te voorkomen. Hierbij hebben ze belangrijke successen geboekt. Het bewustzijn over de urgentie van de klimaatcrisis groeit, en steeds meer overheden en bedrijven nemen maatregelen om hun

ecologische impact te verminderen. Echter, hun acties roepen ook weerstand op bij een deel van de samenleving.

Als activisme verdeelt

Activisten streven naar structurele veranderingen in de samenleving die zij nodig achten om maatschappelijk problemen op te lossen. Deze gemoraliseerde veranderingen botsen vaak met gevestigde normen en belangen, wat leidt tot wrijving en weerstand. De voorgestelde veranderingen worden vaak gezien als een bedreiging voor de status quo, wat sociale frictie veroorzaakt. Deze wrijving is een inherent onderdeel van het transitieproces, en doorgaans wordt aangenomen dat er uiteindelijk een nieuw sociaal evenwicht ontstaat waarin de nieuwe normen breed worden geaccepteerd. Echter, dit proces verloopt niet altijd volgens verwachting. Sociale frictie kan ook escaleren en groepen tegenover elkaar zetten, waarbij mensen zich steeds sterker identificeren met hun eigen waarden en normen, terwijl het wantrouwen tegenover andere groepen toeneemt.

Dit risico is bijzonder groot in de huidige tijd, waarin desinformatie en echokamers een voedingsbodem vormen voor polarisatieprocessen. Desinformatie — het opzettelijk of onbewust verspreiden van onjuiste of misleidende informatie — en echokamers op social media, waar mensen enkel worden blootgesteld aan informatie die hun bestaande overtuigingen bevestigt, versterken vooroordelen en polarisatie. Door tunnelvisie neemt het wederzijds begrip steeds verder af. Groepen willen en kunnen niet meer met elkaar in dialoog treden, wat leidt tot toenemende verdeeldheid binnen de samenleving.

Om te voorkomen dat sociale frictie omslaat in destructieve polarisatie, is het cruciaal dat sociale transitie goed worden gemanaged. Activisten moeten zich niet alleen richten op het realiseren van verandering, maar ook op het creëren van ruimte voor dialoog en het bouwen van bruggen tussen verschillende groepen. Het is van groot belang om manieren te vinden om de onvermijdelijke spanningen die met verandering gepaard gaan om te zetten in constructieve samenwerking in plaats van destructieve verdeeldheid. Een gedeelde visie op de toekomst ontwikkelen en een gezamenlijk begrip creëren van de stappen die nodig zijn om die toekomst te bereiken, kan hierbij een sleutelrol spelen.

INVESTEREN IN VERANDERING

DE ROL VAN FILANTROPIE EN ACTIVISTISCH AANDEELHOUDERSCHAP

Filantropen en investeerders kunnen sociaal activisme bevorderen, door hun eigen invloed te gebruiken, activistische bewegingen te financieren en/of als activistisch aandeelhouders bedrijven aan te moedigen tot maatschappelijke verandering.

De filantropische rol in sociaal activisme

Filantropen kunnen sociaal activisme op diverse manieren ondersteunen. Ze kunnen bijvoorbeeld financiële hulp bieden aan grassrootsbewegingen en organisaties die streven naar langetermijnverandering. Activistische organisaties hebben vaak moeite om voldoende middelen te werven om hun inspanningen langdurig vol te houden. Omdat sociale verandering zelden lineair verloopt, hebben deze bewegingen bovendien flexibiliteit nodig om in te spelen op nieuwe kansen en risico's. Ongemerkte langetermijnfinanciering biedt hen de ruimte om strategisch te opereren, zonder voortdurend in een overlevingsmodus te verkeren.

Daarnaast hebben filantropen vaak toegang tot invloedrijke netwerken in de zakenwereld, politiek of andere belangrijke sectoren. Ze kunnen een cruciale rol spelen als bruggenbouwers tussen activisten, beleidsmakers en bedrijven. Bovendien kunnen filantropen hun eigen invloed aanwenden om aandacht te genereren voor belangrijke kwesties, bijvoorbeeld door mee te doen aan demonstraties, publieke steunbetuigingen of het organiseren van evenementen die maatschappelijke verandering bevorderen.

Activistisch aandeelhouderschap

Investeerders kunnen ook belangrijke rol

spelen in het bevorderen van sociale verandering door middel van activistisch aandeelhouderschap. Activistische aandeelhouders gebruiken hun stemrecht om bedrijven tijdens jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen onder druk te zetten. Ze dienen voorstellen in over kwesties van maatschappelijk belang en proberen zo invloed uit te oefenen op bedrijfsstrategieën.

Traditioneel was activistisch aandeelhouderschap vooral gericht op kortetermijnwaardecreatie, zoals herstructureringen of het verhogen van dividenden. Tegenwoordig zien we echter een verschuiving naar "impactgericht activisme", waarbij aandeelhouders aandringen op langetermijnwaardecreatie door het aanpakken van sociale, ecologische en governance-gerelateerde kwesties.

Naast het gebruik van formele stemrechten, oefenen activistische aandeelhouders ook druk uit door in gesprek te gaan met het managementteam en publiekelijk kritiek te uiten. Activistische aandeelhouderschap kan ertoe leiden dat bedrijven belangrijke strategische veranderingen door voeren. Uiteindelijk kunnen zulke veranderingen bijdragen aan een breder sociaal kantelpunt, waarbij hele sectoren zich beginnen aan te passen aan nieuwe maatschappelijke normen en verwachtingen.

Een sprekend voorbeeld van dit soort activisme is de campagne van Follow This. Deze organisatie probeert grote olie- en gasbedrijven ertoe te bewegen om hun bedrijfsmodellen in lijn te brengen met de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs door aandelen in oliebedrijven te kopen

en vervolgens aandeelhoudersvoorstellen in te dienen. Hoewel de voorstellen worden afgewezen door de meerderheid van de aandeelhouders, heeft Follow This wel een bredere discussie binnen de olie-industrie gestimuleerd en krijgt de organisatie steeds meer steun van grote institutionele beleggers.

“Door hun stem te gebruiken als aandeelhouder, kunnen investeerders de koers van bedrijven veranderen en zo bijdragen aan een breder sociaal kantelpunt

---

CONCLUSIE

JOUW ROL IN SOCIALE VERANDERING

Terwijl het aardsysteem meerdere kantelpunten nadert, biedt sociaal activisme hoop. Door kleine, bewuste acties kunnen individuen bijdragen aan grote veranderingen in normen, waarden en systemen.

Door menselijk handelen staat de wereld op een cruciaal moment in haar geschiedenis. We naderen snel meerdere kantelpunten in het aardsysteem die onomkeerbare gevolgen kunnen hebben voor het klimaat, de biodiversiteit en onze samenleving. Snelle en diepgaande ingrepen in onze sociale en economische structuren zijn noodzakelijk om dit te voorkomen.

Sociale kantelpunten, wanneer kleine acties en veranderingen leiden tot grootschalige transformaties in normen en waarden, bieden een hoopvol perspectief. Hierbij speelt sociaal activisme een centrale rol, omdat zelfs relatief kleine groepen en bewegingen een grote impact kunnen hebben wanneer zij erin slagen een kritieke massa te bereiken.

Als je verandering wil, is het is cruciaal om je hierover uit te spreken. Mensen worden vaak geïnspireerd door het gedrag van vrienden, familie en collega's. Door zelf bewuste keuzes te maken en verantwoordelijkheid te nemen voor je acties, kun je een positieve invloed hebben op de mensen om je heen. Wanneer mensen zien dat hun peers bepaald gedrag vertonen, nemen ze dit vaak over. Dit proces van sociale besmetting kan uiteindelijk leiden tot bredere acceptatie van nieuwe normen en gedragingen in de samenleving.

Voor maatschappelijke kwesties die jou aanspreken, kun je je aan sluiten bij organisaties die zich hiervoor inzetten of deelnemen aan campagnes. Dit hoeft niet altijd via protesten of demonstraties; je kunt ook je stem laten horen door petitie te ondertekenen, deel te nemen aan bewustmakingscampagnes of door simpelweg anderen te informeren en te inspireren.

Je kunt ook bijdragen door betekenisvol te beleggen of geven aan bewegingen die veranderingen proberen te bewerkstelligen die jij belangrijk vindt en op een manier die bij je past. Ongeoormerkte langetermijn-financiering, geeft activistische organisaties de ruimte om flexibel te opereren en strategisch te werken, zonder voortdurend te hoeven overleven. Ook in dit geval blijft het echter belangrijk om te onderzoeken waarvoor je geeft en achteraf te checken wat de organisaties met jouw gift heeft gerealiseerd. Als aandeelhouder kun je activistische aandeelhouders steunen die bedrijven aanzetten tot duurzamer en ethischer gedrag.

Heb je na het lezen van deze themapublicatie nog vragen? Of wil je meer weten over hoe je jouw beleggings- of geefportefeuille betekenisvol kunt inrichten? Aarzel niet om contact met ons op te nemen via ruth@kosmosimpact.nl.

De informatie die is opgenomen in deze publicatie is uitsluitend bestemd voor algemene doeleinden. Deze publicatie is geen aanbod en u kunt aan deze publicatie geen rechten ontleen. Bij de totstandkoming van deze publicatie hebben wij de grootst mogelijke zorgvuldigheid betracht bij de selectie van extern bronnen, Wij kunne niet garanderen dat de informatie van deze bronnen die in deze publicatie zijn opgenomen juist en volledig is of in de toekomst zal blijven. Wij aanvaarden geen aansprakelijkheid voor druk- en zetfouten. Wij zijn niet verplicht de informatie die we hebben overgenomen in deze publicatie te actualiseren of te wijzigen. Alle rechten ten aanzien van de inhoud van de publicatie worden voorbehouden, inclusief het recht van wijziging.